

# ANŐ

## FEMINISTA FOLYOIRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ára 20 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félévre 2\*50 K

### Anő munkája

tette lehetővé, hogy a több mint másfél esztendő háborúnak, amely a férfikezek százezreit vonta el a mezőgazdaságtól, ipartól, hivataloktól, kereskedelemtől, ne legyenek a front mögött is közvetlen ember áldozatai, éhenholták és megfagyottak; hogy a harctéren küzdő mártír-embertársaink némi megnyugvással gondolhassanak otthonukra, amelyben feleségük, testvérük, anyjuk, leányuk gondoskodik arról, hogy eddigi munkájuk eredménye el ne pusztuljon, hogy apró gyermekeik fejlődése teljesen meg ne akadjon, hogy a család jövője egészen vigasztalanná ne váljék. A nő munkája tette eredményesebbé a sebesültek orvosi kezelését, az csavarta ki a kaszát a csecsemők és anyák életére törő halál kezéből, az tartotta fenn a városi közlekedés bonyolult szálait, az látta el a köztisztaság legsürgősebb teendőit.

De nemcsak gazdasági szempontból volt megbecsülhetetlen értékű a nő munkája a társadalomra nézve; életlenő jelentőségű volt szellemi tekintetben is, mert elterelte a magukra maradt asszonytömegek figyelmét saját szívettépő bánatukról, nem engedte közhangulattá válni a kétségbeesést.

Most, hogy helyes előrelátással a háború utáni teendők kérdését kezdik feszegetni: mindig újból és újból előbukkan az a terv, hogy a hazatérő férfi-munkásság helyét biztosítandó, a nőknek ismét vissza kell vonulniuk a munka harcteréről «a meleg családi tűzhely mellé.»

Még ha nem tudnók is, ha nem is bánkódnánk azon, hogy e tűzhelyek mekkora tömege hült ki a lefolyt másfél év alatt és hányat kell majd melegebbre fűteni a betegen vagy csonkán visszatérő harcos fázékony teste és lelke számára: felháborodva kellene visszautasítanunk azt a gondolatot, hogy elűzzék munkájuk köréből azokat a nőket, akik hősiek bátorsággal vágta neki — bár rosszul vértézett — az élet küzdelmeinek, akik a kezdet keserves nehézségei után most már szívesen dolgoznak és okulva a közelmúlt szomorú tanulságain, továbbra is saját lábukon kivanak megállani.

Közgazdasági szempontból is a legsilányabb perspectiva: minden újból visszatérő munkaerő számára

úgy biztosítani helyet, hogy kiszorítsa azt, aki eddig a köz javára vállalta annak betöltését. Hiszen a köz-munkák égetően szükséges sorozata után kiált egész országunk érdeke; csak nem akarjuk jövőben is évről-évre nagymértékű áradások áldozatául átengedni a Tisza és mellékfolyóinak, sőt a Balaton vidékét? Ha gazdasági téren érvényesülni akarunk, nem sokáig nélkülözhetjük már a budapesti kereskedelmi kikötőt. Sajnos, annyi híd és más technikai alkotás esett áldozatul, hogy azok reconstructiója munkások tízezreit foglalkoztathatja. Ha megjön a béke amelyet minden hadviselő nemzet gondolkozó emberei oly hön óhajtanak, miért ne lehetne még egy hónapi háború költségeit közmunkákra előteremteni?

De ettől eltekintve is: minden munkába állított ember fogyasztóképesége új munkaalkalmat teremt s így csakis átmeneti nehézségekről lehet szó. Azokkal szemben csak megedzódhattunk a lefolyt keserves időszakban!

Az éhség nem bánik enyhébben a nővel, mint a férfival; a hideg egyenlő mértékben fáj mindkettőnek; sőt a nő éhezése, fázása még nagyobb mértékben hát ki a jövő nemzedékre, mint a férfié. Korántsem! valószínű, hogy minden nőért, akinek munkáját el akarják venni, olyan férfi dolgozik, aki őt, esetleg gyermekeit is, eltartani képes.

Ne tekintsek a nőt másodrendű embernek, aki csak akkor számíthat munkaerejének érvényesülésére, ha nincs férfi, aki munkaköréből elűzhesse. Munkát a hazatérő férfiaknak, de olyat, amely új értékeket termel, új lehetőségeket nyit meg az ország lakossága számára. Nem előjogokon alapuló, hanem az egész nép érdekei t előmozdító gazdasági politikát kell folytatni.

A nő munkájával rászolgált arra, hogy ne részesüljön mostoha elbánásban sem szaktársai, sem munkaadója, sem az állam részéről. Szaktársai gondoskodjanak kellő kiképzése lehetőségéről és szervezéséről, munkaadója fizesse úgy, mint a vele egyenlő képzettségű férfimunkást, az állam adja meg neki az örendelkezés eszközét: a választójogot!

Akkor ő maga fogja megállapíthatni, milyen intézmények szükségesek saját és gyermekei egészségének hathatós védelmére.

## Az egyetem megnyitása a nőknek.

Írta: Dr. BEKE MANÓ, egyetemi ny. r. tanár.

A nőnevelés ügye a múlt század 80-as évei végén majdnem mindenütt élénken foglalkoztatta a közvéleményt; az akkori, felületes műveltségi mázat nyújtó középfokú nőiskolák, melyek a., komoly tudományos foglalkozástól és a reális életre nevelő gyakorlatiasságtól gondosan távoltartották magukat: a társadalom megváltozott igényeinek már nem feleltek meg. Azok az édeskés, semmitmondó, csupán a nőiességet szavaló nevelési ideálok már a társadalom haladásra vágyó elemeit nem elégíthették ki. Az egyedüli tanítónői, illetőleg óvónői pálya elégtelennek bizonyult és a túlprodukciónak kétségtelen jelei mutatkoztak e téren a maguk romboló hatásával. Nálunk is megélné a mozgalom. Új, jobb, komolyabb, gyakorlatiasabb, határozott irányban működő iskolát, a nők iskolaügyének gyökeres reformját kívánták mindenütt. A 90-es évek elején már leánygymnasium felállításáról tanácskoztak egyes, a nők nevelése iránt érdeklődő társaságokban. A külföldön már ekkor — különösen Svájcban és Németországban — mind sűrűbben fordult elő, hogy nőket kivételesen az egyetemre bocsátottak. A mi tanügyi közvéleményünk is érezte, hogy e téren valamit tenni kell. Az 1896-ik évi milleniumi tanügyi kongresszus naplói (melyeket egyébként, mint hazai közoktatásügyi közvéleményünk legfényesebb megnyilatkozását, mindenkinek, aki közügy iránt érdeklődik, a legmelegebben ajánlhatok) tanúságot tesznek erről. A kongresszus tájékoztató tárgyainak 1895. április 11-iki előzetes programjában erre vonatkozólag {V a Kongresszusi Napló L kötetének 30. lapján) így nyilatkozott: »És ha van nevelésügyi probléma, melynek beható és a kor szabadelvű szellemében való tárgyalása kongresszusunkat az első egyetemes kongresszus (t. i. az 1848-iki) méltó utódjává teszi, mert jóformán itt is a semmiből kell teremteni: akkor ez csak a nőkérdésnek a szociális alakulásoknak megfelelő újjáteremtése lehet! Mindannyian tudjuk, hogy leányaink sorsa: a nemzet sorsa. Sz az is tudjuk, hogy nincs tanügyi kérdés, mely erősebben döngetné az ósdi felfogások kínai falát, mely lyel a mi nemünk a saját képzését körülvette, mint éppen a nőnevelés kérdése. Itt valamit tenni kell, azt érzi az egész művelt világ. Mutassuk meg, hogy meg is érett már a kérdés arra, hogy ne csak egyes konkokat juttassunk, hanem az egész nőnevelés épületének korszerű felépítésével köszöntsünk be az új ezredévbe ...« Szerencsére oly fenkölt lelkű, magas eszményekkel eltelt, igazi nemzeti érzéstől, a legbecsületebb szabadelvűseitől áthatott európai gondolkodású, széles látókörű ember állott akkor közoktatásügyünk élén, aki tudta, amit tanítói tudtak, aki érezte, amit a társadalom érzett, aki államférfiul bölcseségével átlátta, hogy mi a; nemzet igazi szükséglete, aki benne élt az emberi haladás folyamában: és cselekedett. Már 1895. dec. 19-én leiratot intéz az egyetemhez Wlassics Gyula, akkori vallás- és közoktatásügyi miniszterünk. Ebben az örökké emlékezetes, korszakos rendeletben a társadalmi viszonyok átalakulására, a létért való küzdelem megnehezülésére, a külföldi példákra és arra való hivatkozással, hogy a nőt minden téren, ahol módja volt szellemi tehetségeit érvényesíteni: már eddig is a legteljesebb mértékben megfelelt, közli a miniszter, hogy a két egyetem teljes elismerést érdemlő javaslatára előterjesztést tett ö császári és apostoli királyi Felségéhez,

aki az előterjesztésre f. é. november 18-án kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a nőknek a bölcsészeti, orvosi és gyógyszerészeti pályákra való léphetésük céljából esetről-esetre engedély adassék és részükre, ha tanulmányaikat sikerrel befejezték, a fennálló szabályok értelmében a képesítő oklevél kiadassék.

Eppen most hűsz esztendeje, hogy e legfelsőbb elhatározás alapján először iratkozhattak be szabályszerűen nőhallgatók az egyetemre. A t. szerkesztőség arra szólított fel, hogy e jubileum alkalmából emlékezzem meg erről a nőnevelés és az egész nőkérdés szempontjából korszakos eseményről. Megemlékezni lehet, de jubilálni, vagyis örömtüzet gyújtani e nevezetes alkotás ünneplésére, véleményem szerint még nem lehet. 20 év ilyen nagyfontosságú, kulturális életünket sok tekintetben átalakító intézmény eredményeinek igazságos, pártatlan elbírálására még akkor is kevés volna, ha a legfelsőbb elhatározást nyomon követték volna mindazon intézkedések, melyek a nőket az egyetemre lépésre a legmegfelelőbb módon képessé is teszik, ha a megszorító és a visszafejlesztést szolgáló intézkedések a szabad fejlődést meg nem akadályozták volna. Nem látjuk elérkezettnek az alkalmat. az örömjongásra azért sem, mert az intézkedés még ma is sok tekintetben csonka és éppen csonkasága miatt a létező kereteket sem töltheti úgy ki, mint azt tehetné, ha teljesen fel volna építve.

Az intézkedés csonka. Teljesen méltányoljuk, hogy akkor, amikor Wlassics előrelátó államférfim bölcseséggel az első lépéseket megtette; óvatosan járt el és nem akart egyszerre mindent elérni. Világosan megmondta erre vonatkozó általános véleményét abban a a remek beszédben, mellyel a milleniumi kongresszust köszöntötte: »nők jól tudják, hogy a kormányzati politikának sehol sem kell nagyobb megfontolással végezni reformmunkáját, mint a közoktatási intézmények területén. Itt a reformalkotásokkal nemzedékek kultur-élete és ezzel a nemzet sorsa függ össze. Az új gyakran nem jó, de a réginek, ha elkorhad, csak azért, mert régi, jövőt biztosítani nem szabad — de nem is lehet.« Ebben a reformban is csak fokozatos haladással lehetett utat nyitni a társadalmi és tanügyi közvélemény azon széles rétegeibe, melyek az új intézményben a családi élet, a «nőiesség» veszedelmét látták. Hiszen már a milleniumi kongresszus nőnevelési osztályában is a nőnevelés egyik tekintélyes képviselője a nők működési körének kiterjesztésére vonatkozó beható és igazi haladó szellemtől áthatott tárgyalása során kifejezést adott (L. Kongresszusi Napló II. kötet 1253. lapon) annak a felfogásának, melyet — nagyon jól tudjuk — még ma is sokan vallanak, hogy nem tartja szükségesnek a nők munkakörének további kibővítését, hanem... legszentebb lelkesedéssel törekedjünk arra, hogy a nőket minél szorosabban fűzzük a családi tűzhelyhez ...

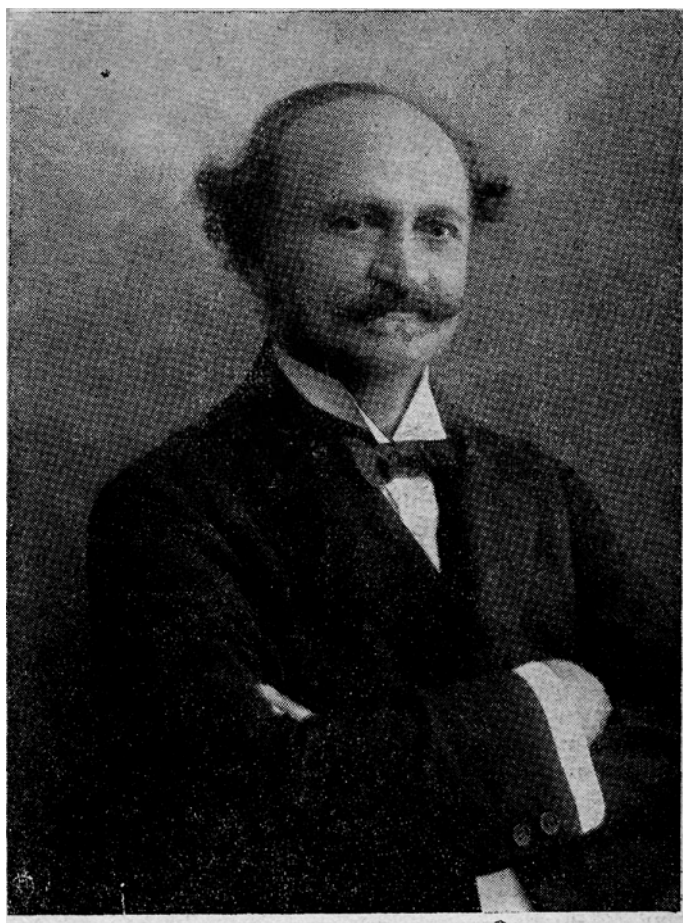
Az intézmény további sorsa, mondhatnám további akadályai még inkább meggyőzhetek bennünket arról, hogy csakis ilyen óvatossággal lehetett győzelemre vinni az ügyet. Hogy tehát csonka volt az intézkedés akkor, amikor keletkezett, az teljesen érthető. De józan ésszel fel nem fogható, hogy azóta miért nem fejlődött tovább, sőt hogy majdnem minden toldozgatás mintha visszafejlesztésre irányulna. Miért nem keletkeztek olyan kitűnő, különösen állami leányiskolák, amelyek természetes módon lehetővé tették volna a leányoknak az egyetemi tanulmányokra való előkészülést, hogy az egye-

temre nemcsak jó bizonyítványokkal, hanem valóban komolyan, alaposan és jól előkészülve jöhettek volna a hallgatók?

Wlassics eszméjének akkoriban lelelkesebb híve, mondhatnám apostola: Beöthy Zsolt megmutatta az utat, midőn a Vörös Pálné szellemében működő egyesület kebelében saját külön tantervével, hazai közoktatásunknak buzgóságban, az ügy iránti lelkesedésben is legkiválóbb tanáraiból álló tanártestületével működő leánygymnasiumot létesített, melynek hosszú időn át vezetője, irányítója és tanítója volt, melybe egész tudását, paedagógiai tapasztalatát, nemzeti érzését, egész egyéniségét belevitte. Tette ezt azért, hogy a nő műveltségét emelje, egyetemi tanulmányokra képesítse, mert mint a milleniumi kongresszuson mondta (II. k. 1206. lapon). »Nekem az a meggyőződés, hogy az a társadalom, melyben a nő műveltsége egyenlő fokon fog állani a férfi műveltségével, az nemcsak magasabban fog állani, hanem nemesebb és jobb is lesz.«

Miért nem akadt követője ennek a jó Isánygymnasiumnak? Miért nem állított éppen az állam egy budapesti iskoláját kivéve, sehol' az országban jó leánygymnasiumokat? De ha már ilyen nem állított, miért tiltotta el a fiúiskolák látogatását és miért kényszeríti a nőket az idegölő, féltudást nyújtó, rendszertelen magántanulásra, amellyel ha jeles bizonyítványt igen; de csak kivételesen hozhatnak igazi összefüggő, rendszeres, alapos, mély tudást és friss munkakedvet.

Wlassics bizonyára arra az egészséges fejlődésre gondolt, hogy állam és társadalom vállalva működnek a reform egységes kiépítésén azt hihette, hogy az egyetem jogi fakultása és a műegyetem is megnyitja a kapuit a nők előtt. Még nem történt meg és nem is mernők megjósolni, hogy hamarosan megtörténhetik. Miért? Ki tudná ezt megmondani. Régente azt szokták mondani, hogy féltik a jogászokat és a technikusokat, hogy a hallgatók túlságosan elterelnék a férfihallgatók figyelmét a stúdiumtól. Ma már ezt senki sem meri hangosan mondani és pedig egyrészt a bölcsészeti és orvosi karon tett tapasztalatok némítják el az ilyen érvelést, másrészt pedig hiszen a kisebb kvalifikációjú, államszámviteltani vizsgálatra készülő, fiatalabb lányok előtt megnyílt a jogi fakultás és a műegyetemen sem okoztak kárt azok, akik ott elméleti tárgyakat hallgatnak, mint bejáró egyetemi (nem műegyetemi) hallgatók. De eszem ágában sincs, hogy e helyen részletesen foglalkozzam ezzel a kérdéssel. Csak arra akarok ráutalni, hogy közműveltségünknek minő kárára van, hogy leányaink nem vonulhatnak be a jogi képzettséget feltételező magasabb hivatalokba, ahol pontosságukkal, rendszeretükkel, humánus érzésükkel, meleg szívükkel, az egyéni és családi élet apróságai iránti érzékükkel, a szegény emberrel való együttérzésükkel, előkelő finom gondolkozásukkal és modorukkal és természetesen a kellő tudásukkal adminisztrációnk lelkiét fejleszthetnék. És még arra utalok, hogy a chemia terén a nők már eddig is igen szép eredménnyel dolgoztak; talán ez a tudomány az, amelyen már az eddigi rövid 20 év is kétségbevonhatatlan biztos sikereket teremtett. Miért lehetnek chemikusokká az egyetemen és miért nem válhatnak vegyész mérnökökké a műegyetemen? Van-e, aki ezt meg tudja érteni? Vagy miért nem lehetnek építésszek éppen azok a nők, akiknek nemcsak az építésszet művészeti feladatai, hanem a modern építészetnek még ennél is fontosabb problémái, a lakályosság, a belső berendezés, a családi élet melegsége iránt



Dr. Wlassics Gyula

annyi érzékük van, amiből az alapos tudás egész új irány eszméket válthatna ki? És miért lehet a nő építész Charlottenburgban és Budapesten csak építőmester? Ki tudná mindezt megérteni? És főként ki tudná megérteni, hogy Wlassics óta nem akadt egyetlen vezető államférfi, aki vagy megszüntette volna ezeket a képzelenségeket, vagy erős meggyőződéssel, biztos tudással felvilágosította volna a tépelődő közvéleményt, hogy minő magasabb szempontok, minő általános kulturális ideálok vezetnek és készítetik arra, hogy kimondja: eddig és ne tovább!

Ha mindazt fel akarnám sorolni, ami a 20 év alatt mint kisebb-nagyobb akadály az egészséges fejlődésnek tudatosan és öntudatlanul útjába gördített, túlságosan elrontanám az ünnepi hangulatot. Csak az a szerencse: hogy Wlassics eszméjében a fenkölt emberiség és az elháríthatatlan gyakorlati szükség egyaránt megnyilatkozott és hogy a nők igen kevés kivétellel megálltak helyüket az egyetem falain belül éppen úgy, mint a számukra megnyílt új közéleti tevékenységben.

Eppen ezért ne essünk kétségbe. Igaz, hogy a nemzetek életében ritkák a providenciális államférfiak, akik megérzik, hogy mit és mikor kell cselekedniük; de mindig voltak ilyenek és hiszük, hogy lesznek is. És ezek tovább fejlesztik az intézményt.

Kell, hogy az az út, amelyre Wlassics Gyula lépett, tovább is kiépüljön. Kell, hogy ezen az utón eljussunk odáig, ahol a nők előtt az egyetem három világi fakultása és a műegyetem teljesen nyitva áll minden korlátozás nélkül és hogy a nő szellemi munkája hazai kulturális életünk minden terén alkotó tényezővé válhasson. Azt is kimondom, bár tudom, hogy

sokan, akik közművelődésünk sorsát intézik, az ellenkező véleményen vannak, sőt talán éppen ezért nem kívánják a tanulmányi korlátok megszüntetését, hogy ennek az útnak a női jogok igen széles kiterjesztéséhez, legfőként pedig a nők választójogának elnyeréséhez kell vezetnie. Es Beöthy Zsolt felidézett szavainak módosításával én is azt mondom: Nekem az a meggyőződésem, hogy az a társadalom, az az állam, az a világ, melyben a nő a férfival egyenlő politikai jogokat élvez, az nemcsak magasabban fog állani, mint a mai, hanem nemesebb, jobb, humánusabb és boldogabb is lesz.

Minden lépésnél, amelyet ez irányban teszünk, gondoljanak a nők hálával és köszönettel arra, aki az egyetem kapuit megnyitotta, hazánk egyik legliberálisabb, magasan szárnyaló eszményekért lelkesedő államférfiára: Wlassics Gyulára. Azok pedig, akiknek megadatott, hogy férfikollégáikkal közösen járulhatnak a tudomány forrásaihoz és akik új működési körökben máris dolgozhatnak a magyar kulturális élet mélyítésén, a nemzet jövőjének nevelésén, a fájdalom enyhítésén és a nemzet testi és lelki erejének gyarapításán, soha se felejtsek el és közvetítsék egyik nemzedékről a másikra, hogy a legfőbb emberi boldogságot, azt, hogy dolgozhatnak a köz javára és a maguk öröme, Wlassics Gyula kezdeményezésének köszönhetik. Vajha mihamarabb lenne e súlyos időkben méltó követője!

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek 1895. évi 65.719. sz. a. a budapesti és kolozsvári egyetem tanácsához intézett leirata a nőknek a bölcsészeti, orvosi és gyógyszerészeti pályákra lépése tárgyában.

A nők tudományos pályákra bocsátásának kérdése hosszú idők óta foglalkoztatja a művelt társadalmat, a tudományos köröket és a legtöbb művelt állam kormányzatát.

A társadalmi viszonyok átalakulása, a létért való küzdelem megnehezülése a nők társadalmi helyzetében is nagy változást idézett elő. Ma már a műveltebb körökhöz tartozó nők is mindnagyobb számmal kénytelenek résztvenni az élet küzdelmeiben és a családi élet nyugalmasabb körét gyakran kell felváltaniuk a kenyérkereset nehéz s fárasztó munkájával.

Azt bizonyára nem lehet tagadni, hogy azon kereseti módok, amelyeket a régebbi társadalmi felfogás a nők számára elég mostohán kijelölt, elégségeseknek nem bizonyultak.

A változott társadalmi és művelődési viszonyok arra kényszerítették a nőket, hogy az eddig megszokott foglalkozások helyett más, a megélhetést jobban biztosító kereset után lássanak, és az e célra szükséges ismereteket elsajátítsák.

Ennek a következménye volt, hogy a nők általános műveltségének és ismeretkörének fokozatos gyarapodása mellett lassanként oly hivatáskörök is, amelyekre a tudományos készsétség bizonyos foka megkívántatik s amelyeket azelőtt a férfiak kizárólagos pályájául tartott a társadalmi felfogás, a nők számára megnyíltak. E nemzedék szemei előtt történt meg a női hivatáskörökre vonatkozó felfogás átalakulása és a társadalom nézetét nyomon követte az állam appreciációja is, mert saját intézeteinél is oly állásokra, melyeket azelőtt kizárólag férfiak töltöttek be, nőket nagy számmal alkalmazott és mindenki tudja, teljes

sikerrel. A régebbi társadalmi felfogás tehát azokkal az intézkedésekkel, melyeket az állam a nők hivatáskörének kiterjesztésével már eddig tett, helyet adott egy újabb felfogásnak és ez az, hogy a nő a komolyabb életpályákat is be tudja tölteni, ha erre hajlama, tehetsége és hivatása van.

Az önfentartásra szorult művelt, előkelőbb körökhöz tartozó nők szaporodása folytán mindinkább tért foglalt az a jogos felfogás is, hogy a kiválóbb tehetségű nőket a műveltség és tudásnak mégis bizonyos alacsonyabb fokán álló életpályák kielégíteni alig képesek.

Ebből magyarázható, hogy a nők nem szüntek meg arra törekedni, miszerint az állam a szorosabb értelemben vett tudományos pályákat is megnyissa részükre. Es ki ne ezné, hogy a női nemnek elvi szigorral való elzárása a tudományos kenyérkereseti pályák egy részétől, egyike azoknak a nagy társadalmi igazságtalanságoknak és méltánytalanságoknak, melyek a polgáriasságnak dicsőségét soha sem fogják képezni.

Nem tagadható ugyan, hogy a természet a nő általában a családi életre utalja s míg a férfinak az életfentartásért vívott küzdelemben van a helye, addig a nő életfeladatát a benső családi élet kötelezettségeinek hű teljesítésében is kimerítheti.

A kiváló tehetségű és tudományos pályákra hajlammal bíró nőknek a tudományos pályákra való bocsátása azonban, véleményem szerint, éppen nem akadályozza a nő hivatásának betöltését, a női erények és ezzel kapcsolatban a közérkölciség megóvását. A nők túlnyomó nagy része továbbra is kizárólag a családi élet kötelezségeinek teljesítése körében tölti be feladatát. Egyébiránt az, hogy a kiválóbb tehetségű nők képesítést szerezhetnek és szereznek a tudományos pályákra, még ezeknél sem zárja ki a családi élet iránt tartozó kötelezségeik buzgó teljesítését. A tudás, a műveltség csak fokozza a belátást, a tapintatot, a családi élet igényeinek okos mérlegelését; a gyermekek nevelésének színvonala pedig lényegesen emelkedik. Sőt meg vagyok győződve, hogy az arra hivatással bíró nőknek a tudományos pályán való működése azon társadalmi és erkölcsi tekintetben egyaránt káros helyzetnek megváltoztatására is jótékonyan fog közrehatni, mely szerint a házasságkötéseknél, gyakran egész cynismussal, a vagyonság a mérvadó; és a szegény, bár minden tekintetben kiváló nők a családi élet hivatásának betöltésétől, önhibájukon kívül, megfosztatnak.

Jótékonyan fog hatni pedig azért, mert sok nő képessé fog tenni arra, hogy férjének a család alapítására és fentartására irányított küzdelmeiben hathatósabban segélyére legyen, mint akkor lehetett, amíg az állami és társadalmi felfogás mereven megfosztotta az erre vezető eszközöktől.

A felett pedig, hogy a nők tudományos pályákra sikeres elvégzésére szükséges ismereteket elsajátítani képesek, ez idő szerint kétség nem lehet, mert a műveit nyugati államokban e téren szerzett tapasztalatok azt igazolják, hogy a felsőbb tudományos intézetek női hallgatói a kellő eredményt felmutatják.

A magyar nők szellemi tehetség, akaraterő és szorgalom tekintetében pedig legalább is egyenlő helyet foglalnak el a művelt külföld nőivel.

Hogy az írói és művészi pályán a nők egyaránt nagy sikereket képesek felmutatni, köztudomású és úgy

a múltban, mint a jelenben számos kiváló példa bizonyítja.

Hasonlóképp alaptalannak bizonyult, hogy a nőknek a férfiakkal együtt-léte az egyetemi tanulmányok alatt erkölcsi és tanügyi szempontokból káros következményű leendő.

Ha nem volt káros az a külföldön, úgy a magyar hagyományos lovagiassági érzet mellett azt egyenesen kizártnak kell tekintenem.

Miután véleményében az egyetemi tanács is azon felfogás mellett foglalt állást, hogy az állam bocsássa a nőket a tudományos pályákra, nem tartottam indokoltnak és méltányosnak, hogy ezen kérdés megoldása hazánkban tovább halasztást szenvedjen. Az ily nagy horderejű kérdésekben a halasztás rendszerint igen nagy idővesztést jelent; mert jó eleve kell az intézményt biztosítani, hogy az előkészületi tanulmányokat azok, akik ez intézményt igénybe akarják venni, megtehesék. Ezért tartottam éppen az egyetemi oktatás terén az első határozott lépést megteendőnek, mert így a kenyérkereseti pályákat biztosító képesítő okmányok megszerzhetése világos célul áll mindazok előtt, kik e pályákon készülnek.

Ily előzmények után a két egyetem teljes elismerést érdemlő javaslatára, a nőknek bizonyos korlátozással a felsőbb tanintézetekre való bocsáttatása iránt ő császári és apostoli királyi Felségéhez, a miniszterfanács hozzájárulásával, legalázatosabb előterjesztést tettem.

Ő császári és apostoli kir. Felsége Bécsben, f. évi november hó 18-ikán kelt legfelsőbb elhatározásával ezen előterjesztésemre legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a nőknek — a bölcsészeti, orvosi és gyógyszerészeti pályákra való léphetősök céljából — a felsőbb tanintézetekre leendő felvételre — amennyiben a szabályszerű feltételeknek megfelelnek — az illetékes felsőbb tanintézet meghallgatása alapján, esetről-esetre engedély adassék és részükre, miután tanulmányaikat, a fennálló szabályok értelmében, sikerrel befejezték, a képesítő oklevél kiadassék!

Igen természetes, hogy ezen, társadalmunkat mélyen érintő reform sikere érdekében a végrehajtásban, úgy a kormánynak, mint az egyetemi karoknak, a legnagyobb mérsékletet és óvatosságot kell tanúsítani.

A főcél az, hogy a kiválóbb értelmi erővel és a tudományos pályákra hajlammal bíró nők előtt el ne legyen zárva az oly tudományos pálya, minőn az emberiségnek hasznos szolgálatot tehetnek és maguknak biztos existenciát teremthetnek.

Az orvosi — különösen a nő- és gyermekorvosi — pálya kétségtelenül olyan, amelyen nagy előnyökkel járhat az erre hivatással és hajlammal bíró nők részvétele. Számos külföldi példa igazolja ezt. Az pedig, hogy felsőbb leányiskolák és női tanítóképezdek nő-tanáraiktól is magasabb qualificatio kívántassék az eddigénél: elodázhatatlan paedagogiai követelmény.

A jövő fejlődése kétségtelenül az, hogy a tanító, — tehát a tanítónők képezők tanáraiktól közép-iskolai tanári, illetve ezzel egyenlő színvonalú képesítést kell követelnünk.

Már jó eleve lehetővé kell tehát tenni, hogy majd a jövőben az immár örvendős fejlődésnek induló magasabb női tanintézeteinknél és különösen a felső leányiskolák és női tanító-képező intézetek, vagy később keletkező leánygymnasiumok tanáraiként a jelzett képesítéssel bíró nőket is alkalmazhassuk. Meg kívánom azonban már ezúttal jegyezni, miről egyébiránt külön rendeletet fogok kiadni, hogy női tanárokat nem kívánok a fiúgymnasiumokban, reáliskolákban alkalmazni.

Felhívom ennél fogva a tanácsot, hogy a szabályszerű előképzettséget igazoló nőknek felvételt kérő folyamodványaikat, az illetékes karok veteményes jelentésével együtt, minden egyes esetben végeldöntés végett hozzám terjessze fel.

Miről a tanácsot f. évi május 25-én 1601. és július 1-én 1900. szám alatt kelt felterjesztésére tudomás és mihez tartás végett azzal értesítem, miszerint gondoskodásomat kiterjesztem arra is, hogy a nők úgy, mint eddig is már történt, az érettségi vizsgára bocsáttassanak és az erre és az ezzel kapcsolatban álló egyéb ügyekre nézve külön rendeleteket fogok kiadni. De már ezúttal a jogosulatlan ambíciók visszaszorítását kívánom elérni azon határozott álláspontom kijelentésével, hogy az érettségi vizsgák letételénél a megfelelő szigorot kívánom alkalmazni és a tantárgyak alól való, az ide vonatkozó törvények által különben is meg nem engedett, felmentéseket vagy egyéb, a taneredmény sikerét kockáztató kedvezményeket engedélyezni nem fogok.

Budapest, 1895. évi december hó 19-én.

dr. *Wlassics Gyula* s. k.

## A nők jogi tanulmányairól.

Írta: Dr. jur. ANITA AGSPURG (Németország).

Nagy örömet keltett nálunk az a hír, hogy a magyar egyetemek, amelyek a nő-hallgatók előtt eddig csak bizonyos szakokat nyitottak meg, immár tovább mennek egy lépéssel és a jogi tanulmányokat is lehetővé akarják tenni a nők számára. Evvel csak a logika és igazság követelményét teljesítik, egy értelmetlen ellenmondást szüntetnek meg, amely éppen arról a tudományos szakról, melynek célja a tiszta logika és igazság ismertetése, igazságtalan és a logikával ellenkező módon kizárta a tanulni vágyó ifjúság egy részét, noha a tudomány más ágai nyitva állnak előtte.

Érthető az olyan közigazgatás álláspontja, amely elvből teljesen távol kívánja tartani a nőket nemcsak a magasabb pályáktól, hanem a magasabrendű tanulmányoktól is; ez a hatalmi öntudat álláspontja, amely fenn akarta tartani az állampolgárok egy kiváltságos részének törvényesen jóváhagyott jogait, el akarta kerülni, hogy azoknak szélesebb körökre kiterjesztése esetleg kisebbedésüket okozza és elvből függő és jogilag alárendelt helyzetben akarta megtartani a női neret.

De miután — legalább ami a tudományos működést illeti — eltértek az említett általános szemponttól, úgyszólván megfoghatatlan, hogyan teremthettek ezen körön belül megint újabb kivételeket és megszorításokat? Ilyen intézkedéssel vétének mind a logika, mind az igazság és a pszichológia törvényei ellen.

Az utolsón kezdjük és utalunk arra, hogy számolni kellene a hajlamok, tehetségek és sajátságok különféleségével, amely megvan mind a két nemnél egyaránt; még ugyanazon család fiai és leányai is egész sor elődjük fokozatos fejlődésének produktumai; és noha

eredetük azonos, tehetségük és akaratuk iránya a legkülönbözőbb lehet, ami az életmódban és annak megválasztásában nyilvánul meg. Ezekből a tehetség-komplexumokból nem kristályosodnak ki külön a férfi és külön a női nemhez tartozó utódok sajátos tulajdonságai, hanem a legtarkább változatossággal öröklődnek egyik nemről a másikra, anyáról fiúra, apáról leányra, aminthogy azt ő rájuk is egyik vagy másik nemhez tartozó ősük hagyta. Így az egyik embert előszeretettel az elvont tudás felé vonzza, a másikat inkább a gyakorlati törekvések felé; az egyiket a spekulatív elmélyedés jellemzi, míg a másik erős külső hatásra törekszik; az egyik megfontol, míg a másik alkot, nők és férfiak egyaránt; a szellemi munkát végzők körében is mindkét nemnél sokfélék a képességek és szintén túlnyomó egyik vagy másik tehetség.

Procrustes-ágy volt tehát az a módszer, hogy az állami főiskolákon, a tudományos szakok megnyitására a nőket a tudományos foglalkozások egyes ágaira korlátozták, pl. az orvosi és bölcsészeti szakot megnyitották előttük, míg a nemzetgazdaság, teológia, jogbölcsélet és technika hallgatására nem engedték őket. Így bizonyára nem egy tehetséges, tanulni vágyó leány volt kénytelen orvosi pályára lépni, noha inkább jogász szeretett volna lenni; nyelvészettel foglalkozni, noha jobb teológus lett volna belőle; képességeit nem fejthette ki teljességükben, teljes megelégedést nem érhetett el soha; mert formális szabályok kény szentették, hogy lemondjon arról a tevékenységről, mely pszichológiai szempontból lényének leginkább megfelelt volna.

Nincs olyan logika, amely igazolná ezt az eddigi eljárást. Mért egészen rokon szakok némelyikét megnyitották a nők számára, pl. a gyakorlatibb tudományos pályák közül az orvosi szakot megnyitották, míg a jogtudományt elzárták előttük. Ezáltal nem akarhattak átmenetet teremteni, az újítást előkészíteni, mert azt jobban és észszerűbben érthették volna el, ha az egyetemi műveltségre vágyó nők kedvük és tehetségük szerint helyezkedhettek volna el az összes szakokban és ha nem szorították volna be őket nagyobb számban és gyakran a kevésbé hivatottakat is egynéhány szakra.

Semmiesetre sem lehet logikus okokra támaszkodva a jogtudományok tanulásától eltiltani a nőket, mert a tapasztalat bizonyítja, hogy egyrészt tudnak formálisan elvonatkoztatni, megkülönböztetni és következtetni, másrészt képesek a reális életviszonyok rendszerebefoglalására.

A jogtudomány és az igazságszolgáltatás voltaképpen ugyanaz a ténykedés nagyban, az államösszeség részére, amit a háziasszony kicsiben, a maga háztartásában végez: az együttes élet szabályozása, a szükségletek elhatárolása, lét és megélhetés alapozása, tisztaság, rend, igazságos, bölcs kormányzás, vezetés, a javak gyarapítása, rendezése, fegyelem és nevelés, oktatás. Hát mi egyéb az, amit Schiller *Lied von der Glocke* című költeményében a háziasszony kötelességének, eszményi munkakörének nevez, mint amit az állam háztartásában *Justitia* asszonytól várunk? és bizonyára nem e hölgy logikájára, hanem inkább a szemét eltakaró kendőre vall, hogy a nőket mostanáig ki akarta utasítani birodalmából.

Az ész és az igazság követeli, hogy megnyissák a nők előtt a jogi tanulmányokat és a jogi életpályát, mert képességeik ezen a téren is megfelelőek. És a nők megkövetelhetik a szabad pályaválasztást, mint minden állampolgárt megillető ősi jogukat, amennyiben

az állam alkotmánya — akár szellemében, akár szavakba foglalva — az összes lakosok jogi egyenlőségének elvét vallja.

De még más okból is követeli az igazság, hogy megnyissák az ország bíróságainak kapuit a női jogászok előtt. Ugyanazoknál az indító okoknál fogva, melyek annak a lehetőségnek megteremtésére vittek, hogy a beteg nők orvosnőket hívhatnak segítségül, lehetővé kell tenni, hogy a női panaszosok női ügyvédet, női bírakat találhassanak. Sőt ez a követelmény még sokkalta jogosabb. Mert szubjektív és objektív okok szólnak mellette, míg a főntebbi kívánalmak alapja tisztán egyéni. Az orvostudomány; tárgyilagos tudomány, szabályai fiziológiai és biológiai, természetszabta feltetelektől függenek, melyek egyaránt vonatkoznak emberre, állatra, férfira, nőre; a gyakorlatban férfi- és nő-orvosok egyaránt ismerik és alkalmazhatják azokat és kizárólag a saját egyéni ízlésem dönti el, vajjon férfi- vagy inkább női orvos kezeljen-e. De a jogtudomány nem objektív, legalább is sokkal kevésbé az. Jog és törvény nem a természet, hanem az emberek alkotása és minden tökéletességre törekvés ellenére sok jelét viseli az emberi gyarlóságnak. Azelőtt a kiváltságosak osztálya alkotta minden aggodalmaskodás nélkül a maga javára és az elnyomottak kárára; még ma is egyoldalúan az egyik» nem alkotja és alkalmazza, még azokat is, amelyek a két nem érdekösszeütközéseinek elintézésére szolgálnak. Az állami élet demokratikussá fejlődése, a szélesebb nép rétegek képviselőinek bevonulása a törvényhozó testületekbe igazságosabbá tette a törvényhozást, enyhítette a fény és árny megoszlásának kirívó ellentéteit a kiváltságosak és jogtalanok között. Alig beszélhetünk már »osztálytörvények«-ről; de hogy az ítélethez terén még nincs meg a kellő objektivitás, azt a mindennapi szójárás bizonyítja legjobban, melyben közismert kifejezés bizonyos ítéletek megjelölésére az «osztályigazság».

Tekintve az emberi intézmények tökéletlenségének e bizonyítékát, nem mondható üres állításnak, nem vehető el túlzott feminista követelés gyanánt az a kijelentésünk, hogy az egész eddigi törvénykezés egyoldalúan nemi jellegű és hogy az igazságszolgáltatás nemi-igazságszolgáltatás minden oly esetben, mikor a férfi és a nő jogkörének összeütközései képezik ítékezés tárgyát; a nő még csak nem is képviselheti ügyét szabadon, mert még ilyen esetben is férfi-ügyvédhez, szakértőhöz kénytelen fordulni. Visszajárunk meg egyszer behatóan a német törvénykönyv idevonatkozó fejezeteit, a családi és örökösödési jogot, a házassági és vagyonjogot, a szülői hatalomra vonatkozó törvényeket, válási jogot, a házasságon kívül született gyermek jogviszonyait, továbbá a büntetőjog idetartozó pontjait, amelyek csábításra, prostitúcióra, erőszakra, gyermekgyilkosságra vonatkoznak; ki fog tűnni, hogy az ártatlanság és bűn meghatározása sem nem igazságos, sem nem jogos; hogy nagyon is egyenlőtlen mértékkel mértek, mert a mérték a hatalmasabb kezében van, aki azt a maga javára alkalmazza. Az igazságszolgáltatás azon a szilárd meggyőződésen alapszik: in abstracto szükséges, hogy a férfi jogi helyzete ezerszerre kedvezőbb legyen, mint a nőé; a bírák tehát in concerto is általánosságban nagyon hajlandók döntési szabadságukat a pörös felek közül a férfi javára kihasználni. Ezer részletkérdés elintézésében nyilvánul ez meg, pl. a tartásdíj megszállásában, a nevelési jog elismerésében vagy megtagadásában, válókok elfogadása vagy elutasításában,

Nem tartjuk szándékosnak, vagy csak tudatosnak is ezt az igazság és tárgyilagosság rovására történő állásfoglalást, ez távol áll tőlünk; egyszerűen pszichológiai képtelenségnek tartjuk azt, hogy az öveiktől lényegükben különböző életjelenségeket a férfiak értékelni, méltatni és megítélni tudjanak. És a két nem lényében teljesen eltérő egymástól a lelki élet bizonyos területén; ezt a nagy igazságot is a nők mozgalmának köszönhetjük, bár előszeretettel vetik szemére éppen a nőmozgalomnak, hogy el akarja tüntetni a két nem közti különbségeket. Fonák képtelenség, hogy az egyik nem hozzon és üljön törvényt a másik ügyében ott, ahol a természet örök törvénye örök különbséget teremtett köztük, ahol csak úgy képzelhető igazságos megegyezés, ha külön-külön jelentik ki, hogy mit tartanak méltányosnak, szükségesnek; ha egyesülten fontolják meg, határozzák, el, hogy egy magasabb egység: a család, a nép, az emberiség nevében mit engedjenek meg egymásnak kölcsönösen és mit nem.

Ehhez az ideális célhoz vezet a gyakorlati fejlődés, midőn megköveteli, hogy mindkét nem egyenlően részese legyen a népközösségnek és a jogi életnek: legelső lépés az eddigi hiányok pótlására, ha a jogi élet javainak tanulmányozását lehetővé teszik a nők számára. A jogi élet nagy haladását jelenti már az is, ha női ügyvédek megszólaltathatják a nők jogi fel-fogását, ezt eddig nem is ismerték, hisz némaságra volt kárhóztatva. További haladás lesz azután, ha olyan bíróságokhoz, amelyek férj és feleség, szülő és gyermek közti peres ügyekben hoznak Ítéletet, női bírakat neveznek majd ki, mert belátják, hogy helyesen csak a beavatottak ítéelhetnek.

Végül reméljük, hogy belátható időn belül elérkezik az a kor, midőn a jog, a törvény megalkotásához is nőket hívnak segítségül, hogy a törvényhozás egyoldalúságtól menf és igazságos legyen

Fordította: *b. Kohner Ida.*

## A cselédek kötelező orvosi megvizsgálásáról.

Írta; Dr. RÁTH ENDRE orsz.-gyül. képviselő

A jó magyar helyeken az öreg paraszt még most is úgy szólítja a gyerekét, hogy «édes cselédem»

A városokban, különösen fővárosunkban a cseléd fogalma nagyon messze áll ettől. Amibaj akad a ház táján s azon bévül, annak — könnyű szerrel mondják: «a cseléd az oka.»

Mikor a cselédkérdést nálunk felvetik, — mindig csak a nagyságák álláspontjából nézik a kérdést. — A cseléd a rossz, a cseléd a lusta, a cseléd a piszkos. A nagysága soha.

A régi időkben a cselédnek, családjának minden aja-baja tudott dolog volt a nagyasszony előtt. Érdeklődtek iránta, — részt vettek benne, — segítettek rajta. Ma?! csak kevés helyütt törődnek a lelkivilágával, — testi épségével, mégis ő legyen mindig, aki enkos. A nagysága soha.

Tudós emberek mondják, hogy ma kicsiny országunkban közel 2 millióra tehető a venereás betegek száma; ki kisebb, — ki nagyobb mértékben. Nagyszabású, — az egész nemzet minden tagozatára kiterjedő intézményekre, szervezetre lenne szükség, kór-

házakra, orvosokra, ápolók, ápolónőkre, — tanítókra, felvilágosító helyekre és alkalmakra. Ezek helyett mi történik!?

Cselédkérdést csinálnak belőle. Ezen sokan kapnak!... Mert Lövingerné kis leánykáját egyszer megcsókolta egy cseléd, akitől örökre beteg lett... így kívánja az újságírói szenzáció! De évtizedeken és századokon át nem kutatták, az apák jogászfiaikkal ezt soha meg nem beszélték, — hogy miért skrofulások az úri gyerekek, honnan ered a sok fül- és orrfájás, — honnan a sok elmebeteg és a többi, — s hány-szor lett az a szegény, egészséges cselédleány beteg, mert otthon járt vakáción az ifiúr...

Olvasgatom a hivatottak és hivatlanok újságokban közölt nyilatkozatait. Látom, hogy kiszakított, részlet-intézkedéseket terveznek. Ez alkalmából arra kér «A Nő» szerkesztősege, hogy ezzel a kérdéssel kapcsolatosan, speciálisan a cselédek kötelező orvosi megvizsgálásáról mondjam meg, mi a véleményem. — Hát nem helyeslem. — Nem helyeslek semmi olyant, ami a társadalom csak egyik rétege ellen irányul, mindaddig, míg nem kétségtelen az, hogy tisztán az a réteg az oka valami nagy bajnak.

A múltak ezer és ezer nagy mulasztásait nem lehet magyaros fellángolással egyik napról a másikra jóvátenni.

A nagy nemzetek hatalmas szervezetének összeveteti, — megfeszített nagy munkája lesz majd csak képes ezt a rákfenéjét az egész emberiségnek kirtani. De csak cselédvizsgálattal nem lehet sokra menni.

Legyenek nyilvános, ingyenes rendelő intézetek, ambulanciák; mindaddig, míg az oktatás, felvilágosítás, műveltség terjedése általánosságban nem segít a bajokon, míg a védő intézkedések egész szervezete ki nem épül és fel nem állítatik, míg az emberek milliói át nem látják, hogy nagy veszedelemmel állanak szemben, — kötelezővé tenni s az «egészségügyi lapos»-ok közé besorozni tisztán egyedül csak a cselédeket, — kicsinyes, célszerűnek nem vezető, lealázó, belevág az emberi szabadság kérdésébe, sérti az önértetet, női szemérmét, — s legjobban megbánnák a nagyságák, — mert amíg ez a vizsgálat nem terjed ki a társadalom minden rétege-re, — de a miniszteri fiatal tisztviselőkre is, — a vasutasokra is, a nagyszámú posta-távírda alkalmazottakra is, — a gyárak munkásaira, tisztviselőim s minden szervezett rétegre, — addig ez a cselédek ejlen tervezett intézkedés nem egyéb, mint borsóval való lövöldözés a vérengző bestiákra, — s meg lesz az a hátránya is, hogy a női szemérmével bírók elriasztatnak erről a térről, a jó elem visszavonul, a cseléd általában kevés lesz; de nem is lehet jó cseléd az, akiből a szemérmézést hatósági assistenciával kiölték, — s akit — falusi, ártatlan leány létére — egyszerre beletaszítanak az orvosi megvizsgálandók már kitanult nagy tömegébe. Ezt miniszteri önkénnyel elrendelni nem szabad. Ehhez törvény, parlament kell.

Berkesné Máté Mela Tornaiskolája V., Zoltán-utca 12, félemelet. (III-ik évfolyam.) Egyes és csoportos oktatás gyermekek (fiúk és lányok 3 éves kortól) és nők számára. Légzőgymnastika-testfejlesztés. Aesthetikus zenés torna. — Svéd gyógytorna és massage Lotten Ohlson működésével. Dolgozó nőknek esti tanfolyam mérsékelt árban. Telefon 37—18.

## Hadisegély.

Írta: Gróf TELEKI SANDORNÉ.

Tenger pénz megy reá. Körülbelül 2 és fél millió korona havonként. Kimondani is sok. Mégis, most már tisztán látjuk: a remélt áldás nem fakad nyomában. És miért? Mert nem a méltányosság az a kulcs, mely szerint kiosztják, hanem, népet nem ismerő, népet meg nem értő, városi hivatalnokok által, hevenyében összetákolt, kicsinyes körrendeletek sokasága. Szóval: az állami gépezet aszalóján összeszárított, szikkasztott paragrafusok tömege. Ezzel pedig még soha sem sikerült a magyar népet boldogítani. Hát még most, hogy sikerülhetne, most, mikor minden egyes síró-rívó anya ott a falu végén meg van győződve arról, hogy az ő fia nélkül nem is lehet ezt a háborút megnyerni (és talán végeredményben igaza is van!)

Oh igen! Az a sok-sok hadisegélyt reguláló paragrafus csúnya kis drótsövény hulladék valóban. Ott szúr, ahol megérinteni próbálsz. S egytől egyig mily szomorú példája a kizárólag férfiak által Mészelt jótétemény — fiaskójának!

Jövel, jövel nehezen várt szép idői, mikor az anyáknak és feleségeknek szánt ajándékozás módját asszonyi szívek retortáján szűrjük át a különböző minisztériumok! Mert így, ahogy azt a háború beálltával világgá bocsátották, sokkal inkább átoknak, semmint áldásnak bizonyult. Kinek van belőle igazán haszna? Senkinek; hacsak nem: egy néhány élelmes falusi jegyzőnek? (Sok más októl eltekintve, már csak azért is, mert minden egyes hadisegély-»könyvecske« az ő hatalmaságuknak egy-egy nyomós bizonyítéka).

Természetesen, a világról sincsen szándékom! a jegyzői kart általánosságban megvádolni, de, hogy kivételesen hány van 'közöttük, aki a szerencsétlent még szerencsétlenebbé teszi, ezt kérdezni sem merem. Tény, hogy sok ezer levelet kaptam már eddig hadisegély-ügyben, (hiszen az Ausztriában fekvő magyar sebesülteket sorra kikérdeztem, hogy ki aggódik családjáért a hadisegély elmaradása vagy rendetlensége miatt) és e sok ezer levélben mindig és mindig újra felsír a panasz: »mikor a jegyző úrhoz mentem, kikergetett.« «Mikor a jegyző úrhoz mentem, azt felelte: menjen a gyermekeivel koldulni ...» «Mikor a jegyző úrhoz mentem, azt mondta: Mit tudom én, hogy maga igazán Tóth Péterné?!« — »Pedig, bezzeg tudta, ki az a Tóth Pista, amikor huszonnégy óra alatt el kellett neki menni a háborúba!«...

Hogy a hadisegélyek kiosztása körül ennyi fölösleges kínzás történik, ebben nem csupán a jegyzők a hibásak. Oh nem; de, ahogy előbb mondtam: a paragrafus és annak hirtelenében összetákolt szerkezete. Hogy csak három bokros hibát említsek: 1. a könyvecskékben sehol sincs bejegyezve, hogy hány családtagnak kell a segélyt kikapni és így csaknem lehetetlen az ellenőrzése annak, hogy vajjon a számítás helyes-e? Például: ez áll a könyvecskén: Nagy János hadisegélyét felveheti a felesége. Naponként 78 fillér (vagy 1 K 05 fillér stb.) — De hogy miért ennyi? hány személy részesedik benne? ez sehol sincs feltüntetve.

Másik nagy hiba az, hogy a hadisegélyt nem kéthetenként, de két hónaponként osztják ki a falukban. Harmadik, — ez már tisztán a jegyző urak kénye szerint történik —: hogy az asszonyok a legritkább esetben kapják a könyvecskéjüket kézhez. Tíz eset közül kilenceszer a jegyző úr első perctől kezdve magánál tartotta azt s így, a 60-61 nap után (sokszor csak 90 nap

múlva) kifizetett 58, vagy 68 napi filléreket — ugyan ki tudná utána számolni?? Lehet, sőt legtöbb esetben valószínű is, hogy azok a megszámlálhatlan 58 és 68 fillerecskék hiány nélkül eljutottak a szegény asszony keskenő-csücskébe, de a bizalmatlanság ott virraszt, ott ólálkodik s nyomában elégedetlenség, zúgolódás, panasz, árulkodás támad. Miért? Szükség van erre? Nincs elég bajunk enélkül is? S az a szegény sebesült ott kint, a pardubiczi vagy leitmericzi kórházban nagy testi fájdalmi mellett még azt a sok lelki tépelődést is végigszenvedje, amely abból ered, hogy családját mégrövidítettnek hiszi?

Most már, — 18 hónap múltával, — nagyon nehéz lenne azt követelni, hogy cseréljék ki a könyvecskéket jobbakkal, — de talán revidálni lehetne őket. Ahogy városokban a közgyám intézménye létesült, létesülhetne a vidéken testület, amely faluról-falura járna és az asszonyok panaszát rostára tenné. E panaszok kilencszázrészre meg nem értésen alapszják, — ezt elosztani s a feleket felvilágosítani, esetről-esetre megmagyarázván, hogy mihez van és lehet az illetőnek joga, úgy hiszem áldásos művelet lenne, — azt a tizedik részt pedig, ahol igazán történtek hibák, — nos, azt a tizedik részt az egész ország nagy fellélegzéseért mentői hamarabb és mentői könyörtelenebbül fel kellene kutatni, deríteni és az igazságszolgáltatás szigorára bízni.

## Orvosi vélemények.

Az «Esti Újság» vélemények egész sorát közölte arról a kérdésről: helyes intézkedés-e a veneréas betegségek terjedésének meggátlására a cselédek kötelező orvosi vizsgálata?

Legszomorítóbbak az orvosok véleményei; már az a kevés is, amit a laikus tud a fertőzés lefolyásáról, absurdum gyanánt tünteti fel, hogy két egymással érintkező egyén közül az egyiknek vizsgálatival-gátat lehessen vetni a járvány terjedésének. És mégis: a nyilatkozó orvosok véleményei közt alig van más, mint fokozati különbség: egyik beéri a női cselédek vizsgálatával, egy másik minden munkásnő vizsgálatában látja a panaceát, a harmadik belevonná a nők, különösen a dolgozó nők többi rétegét is. Így azután minden bizonytalannal kiirtják majd a harctérről hazahozott szörnyű betegségeket!

Jóleső ellentétben áll ezekkel a nyilatkozatokkal dr. Dreuw, nyugalmazott berlini rendőrorvos véleménye, amelynek most megjelent művében ad kifejezést:

«Csak olyan rendszer felelhet meg a célnak, amely lehetővé teszi a férfi- és női betegek oly ellenőrzését, amely megfelel a mai társadalmi viszonyoknak... A gyógyítás csekély reményével szemben a nők kivételes törvény alá helyezése, sőt a törvények durva megsértésével lealacsonyítása, amely — mint gyakran megfigyeltem — erőszakos beavatkozást von maga után az egyén jogaiba: olyan politika, amelynek hajótörést keli szenvednie, mint minden kivételes törvényhozásnak; idővel diszcreditálja azokat, akik pártolják, vagy habár belátják nehézségeit, továbbra is ragaszkodnak hozzá külső vagy belső okokból.

A mai regiementáció ugyanolyan következetlen, mint ha difteria vagy kolerajárvány megakadályozása céljából csak néhány rendőrileg kiválasztott, a baj terjesztésére különösen alkalmasnak vélt nőt különítenének el, a férfiakat pedig nem.



## Megbomlott-e a kultúrvilág egysége ?

Írta Dr. GIESSWEIN SANDOR.

Nehezen igazodik el a lapok olvasója, nemcsak minálunk, hanem talán még inkább a külföldön, két humánus törekvésnek a sorsa fölött, bár e mozgalmak az egész kultúrvilágot érdeklik. De mindakettőben egy szó fordul elő, melyet, mint legutóbbi országgyűlési tárgyalásainkból is láttuk, mi minden szégyen és kár nélkül ejthetünk ki, — de a melyről a francia hadügyminiszter mégis nemrégiben így szólott: »Aki a béke szót kiejti, azt rossz állampolgárnak tekintjük.«

Semmi okunk sincs, hogy mi így gondolkozzunk és beszéljünk, — sőt mi, mint a győzelem birtokosai kötelességünknek is tartjuk a békéről, és pedig mint tartós békéről beszélni.

Egyre azonban el lehet készülve mindenki, aki a béke szót ajkára vagy tollára veszi, arra t. i. hogy az egyik oldalról, talán mindkét oldalról is félre fogják magyarázni. Nem tesz semmit. Én magam is úgy jártam, hogy valamely cikkem miatt egyik német lap francia barátjának nyilvánított, míg a párisi Temps azt fogja rám, hogy pour le roi de Prusse dolgozom, így tehát nem lehet csodálni, hogy a tervezett, de egyelőre elhalasztott berni tanulmányi kongresszusról és a Ford-féle békeexpedíció sorsáról a legkülönbözőbb hírek terjedtek el.

A berni kongresszus ügye most már tisztázódott. Igaz, hogy el kellett halasztani, talán áprilisig, — egyrészt, mert az amerikai kongresszumenek előbb nem jöhetnek, de másrészt, mert a svejci határ ideiglenesen le volt zárva. Ez utóbbi oknál fogva még a végrehajtott tanács ülése sem lehetett teljes. Én Feldkirchben rekedtem meg, a németországi békeegyesület elnöke, Guidde tanár, bajor orszgy. képviselő pedig Lindauban, bár más ügyben utazók átjutottak a határon. R frallfia<sub>m</sub>ko.rinány pedig még a Svejcből más semleges államokba (Spanyolország, Amerika) szánt meghívókat sem továbbította.

Ta ezeket tudjuk, egy cseppet sem álmélkodunk azon, hogy a Ford-féle expedícióra és annak egyes tagjaira vonatkozólag — s így nevezetesen kedves és agilis földünk Schwimmer Rózsa akciójáról — a legtarkább híresztelések röpködnek, s hogy arról semmi hiteles hír nem jöhet ide. Hisz én Svejcben nem küldhettem táviratot, hogy a szállóban megrendelt szobámat felmondjam. C'est la guerre. Ezen most nem változtathatunk, valamint azon sem, hogy maholnap alig utazhatunk hazánk határain túl. Mindezeket az apróbb kellemetlenségeket zúgolódás nélkül elviseljük, mert tudjuk, hogy a kémek ellenőrzése a legnagyobb óvatosságot kívánja! De mindezek a dolgok véget érnek s azért mindaz, ami a fegyverek zöreje között a nemzetek kölcsönös megértése dolgában történt, nem fog minden eredmény nélkül elmúlni. S úgy látom, máshol is hasonlóképp gondolkoznak. Midőn én a múlt év decemberében Münchenben distingvált közönség előtt erről a témáról beszéltem, a legnagyobb tetszést akkor arattam, mikor azt mondtam, hogy én azért most sem kételkedem abban, hogy az amerikai A. B. C. államok (Argentína, Brazília, Chile) szövetségének mintájára — bár. 15 év előtt Argentína és Chile adáz harcban állott egymással — mi Európában tovább folytatjuk az alfabetát és megalkotjuk a D. E. F. államokat. (Németül beszéltem.)

Meggyőződtem, Németországban is úgy gondol-

koznak, hogy hazánk szeretete, jogaink, védelme, ügyünk iránt való áldozatkészségünk nem tiltja meg nekünk, hogy emberek legyünk, és hogy a jövőben is a kultúrvilág egységére, az emberi testvériessé kialakulására törekedjünk. Minél nagyobb és biztosabb a mi győzelmünk, annál inkább kell éreznünk ezt a kötelességet. Ennek teljesítése nélkül — mondja Fr. W. Foerster — a győzelmet el se tudnánk viselni. A lerombolt hidakat a győztes fél hozza megint helyre és a nemzetek közt tátongó úrt szintén ennek nemes kötelessége áthidalni.

Midőn a hollandi Anti-Oorlog-Raad azon fáradozott, hogy a neutrális államok állandó bizottsága üljön össze, hogy így minden kínálkozó alkalmat felhasználhasson a kölcsönös megértés előkészítésére én az eszmét a legmelegebben üdvözöltem és leveletem e szavakkal zártam be: »Das Wirken und die Tätigkeiten dieser Konferenz wird in die Annalen der Weltgeschichte mit glänzenderen Buchstaben eingetragen sein, als die herrlichsten Waffenthaten und Triumphe.«

Ugyanezt mondom bármely hasonló törekvésről; még ha rögtön nem is ér célt, s azt vélem, ezzel hazánk határait védő derék katonáink érdemeit nem kicsinyelem le, — ellenkezőleg ezzel honorálok azokat igazában. A hervadatlan győzelmi babér azé lesz, aki végre valahára az igazságszeretetet és jogérzet biztos talajára támaszkodva, véget vet annak az anarchisztikus állapotnak, mely a kultúregység külső leple alatt aláaknázza Európa erkölcsi alapjait. A nemzetek és államok között meg kell teremteni a szolidaritás érzetét; aki ettől elzárkózik és az emberiségtől szeparálja magát, a civilizáció ellensége, bármily magas fokán áll különben a (műveltségnek).

Mindenki, aki az emberiség szolidaritása érdekében dolgozik, igazán hazafias munkát is végez, az igazi nemzeti gondolat az, amely minket az emberiséggel összeköt. Nemzeti érdekeink és jogaink védelme mellett nem feledkezhetünk meg az emberiség eszméjéről.

## SZEMLE

A Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége a nők választójogáért.

A szövetség választójogi szakosztályának legutóbbi ülése Rosenberg Hugusza elnöklete alatt folyt le; ez alkalommal Szegvári Sándorné bemutatta azt a kérvényt, amelyet a szövetség a nők választójoga érdekében a decemberi választójogi vita alkalmából a képviselőházhoz intézett.

A kérvény rámutat arra a nagyarányú, sokoldalú munkára, amelyet a magyar nő a háború folyamán végzett és azokra az áldozatokra, amelyeket hozott. De a választójogot nem jutalomképpen kívánja a teljesített kötelességekért és hozott áldozatokért, hanem az ország és az emberiség érdekében sürgeti annak megadását.

Míg egyrészt a háború okozta szociális bajok gyorsabb és gyökeresebb 'gyógyítását várja a nők politikai közreműködésétől, másrészt a magyar asszonyok szociális képviselői összességének azt a szilárd meggyőződését fejezi ki, hogy a nő mint politikai jogokkal felruházott állampolgár, döntő módon fog hozzájárulni annak a nemzetközi törekvésnek sikeréhez, amely a kultúrnemzetek közötti anarchia megszüntetését és a háborúk végleges kiküszöbölését tűzte ki céljául.

### Női számtiszt Selmezbányán.

Most értesülünk arról, hogy Bachraty Anikót megválasztották Selmezbánya első számtisztjéül. Egy a sok eset közül, mikor a kényszerítő szükség megvalósítja, mit érvek alapján évtizedek óta hiába követelt a nőmozgalom. Bár ne fizettünk volna annyi vérrrel azok hibájáért, akik a nőt kizárták a közélet fontosabb funkcióiból.

Az angol királynő, mint férjének helyettese.

Amerikai forrásból értesülünk arról, hogy mikor az angol királyt nemrégiben baleset érte, a miniszterelnök titkos tanácsosokból akart kormánybizottságot alakítani. A király azonban azt a kívánságát fejezte ki, hogy amennyiben az alkotmány megengedi, Mary királynő vegye át helyettesítését: kihallgatásán fogadja a kabinet tagjait, átvegye az idegen kormányok sürgönyeit, fogadja a harctérről visszatérő magasrangú tiszteket. Voltak, akik hivatalos egyenruha viselését ajánlották a királynőnek ez alkalomból, de erre nem volt hajlandó.

### Női kocsisok.

A bevonult bérkocsissegédek munkáját most nők fogják átvenni; a hajtási engedély megadását a főkapitány — nagyon helyesen — ahhoz kötötte, hogy gyakorlati vizsgát tegyenek; hajtási igazolványt csak azok kaphassanak, akik feltétlenül járatosak a hajtásban. Csoválkozva neszelünk fel: hát a férfi-kocsisra akkor is rábízták életünket, ha nem tett ilyen gyakorlati vizsgát és nem feltétlenül járatos a hajtásban?

### Az iparos özvegye szabadon folytathatja az ipart.

Egy kaposvári mészáros özvegye önállóan vezette tovább üzletét; egy konkurrens följelentette az iparhatóságnál, mert nem alkalmazott üzletvezetőt. Felbbezés folytán a kereskedelmi miniszter elé került az ügy; a döntés úgy szól, hogy üzletvezető alkalmazására csak új üzletet nyitó nők kötelezhetők; iparos özvegyére nem vonatkozik az ipartörvény idevágó rendelkezése.

### Nők a diósgyőri vasgyárban.

Ha szándékosan akarnák elriasztani a nőket attól, hogy mindennemű becsületes munkát önfentartásuk céljára és a köz érdekében elvállaljanak, alig lehetne célravezetőbb módot találni erre, mint az, amelyet a diósgyőri vasgyár vezetője alkalmazott: plakátokkal toborzott össze 120 asszonyt és a szegkovácműhelyben dolgoztatja őket... 1 K 80 f és 2 K 40 f közt váltakozó bér mellett. Miért is nem vagyunk még olyan szervezettek, hogy a nagyjövedelmű gyár ne kapjon ilyen bérért munkásnőt széles ez országban?

### Igazságszolgáltatás Kistelken.

Csak sokszoros tanúskodás, helyszíni szemle után tudtuk elhinni, hogy megeshetett ez a hihetetlen, középkori eset: néhány olyan asszonynak, akik orosz foglyokkal kötettek szoros baráti viszonyt, le nem mosható szégyenbélyeget nyomtatott homlokára a hatóság egyik képviselője. Vajon törvényt ül-e ugyanez a helyi tekintély azok fölött a katonáink és foglyaik fölött, akik orosz nőkkel barátkoztak ugyanilyen vagy hasonló körülmények között? vagy a hazafias szempontot is csupán a nőnek kell szem előtt tartania?

## Polémia.

Írta: SZEGVARI SÁNDORNÉ.

Dr. Rónai Zoltán »A Nő« januári számában »Pacifizmus és a nő felszabadítása« című cikkében szembeszáll azzal a véleményünkkel, hogy a nő anyaságánál fogva ösztönszerű ellenzője az emberpusztító háborúnak. Azt állítja, hogy harcias társadalmakban a nő is militarisztikus szellemű és utal az ó- és újkor »spártai anyáira«.

Lehetséges, hogy az igazi spártai anya tényleg<sup>1</sup> típusa volt a görög ókor kiváló asszonyainak; bizonyos csak az, hogy a férfiak ezeket az asszonyokat dicsőítették és hogy férfiak adták át dicsőségük hírét generációról-generációra.

Spárta fénykorában volt is még bizonyos jogosultsága a háborús kultúrának.

A kis görög nép zsenge kultúráját csak háborús erények segítségével védhette meg az őt körülvevő barbár néptenger áradata ellen. Érthető tehát, hogy éppen a kiváló nők leküzdötték ősi ösztöneiket és meghajoltak egy magasabb szociális érdek követelménye előtt.

Hogy azután a görög törzsek férfiain egymás ellen is gyakorolták verekedési készségüket, az már nem vált javára sem Görögországnak, sem a kultúrának.

Hogy azonban a görög nő is par excellence békeszerető és békeszerző elem volt, azt a görög klasszikus irodalom világosan bizonyítja. Hogy csak egy példát idézzünk, Aristophanes Lysistratejára utalunk.

Talán meglepi a felületes szemlélőt, hogy még ma is vannak asszonyok, anyák, akik nem pacifisták, sőt vannak köztük számosan, különösen mióta kitört a háború, akik a pacifizmussal ellenkező nézeteket vallanak. Ma, mikor a háború fölösleges voltát és erkölcstelenséget régen bebizonyította a természet- és társadalomtudomány, mikor erős szociális mozgalmak évtizedek óta pacifista irányba próbálják terelni az embereket! Ennek is nagyon egyszerű a magyarázata.

A mai nőknek nagyrésze az uralkodó» szuggesztív erőt kifejtő, férfigondolkodás rabja és tévesen ma is azt hiszi, hogy magasabb követelménynek tesz eleget, midőn elhallgattatja jobb ösztöneit.

Ez a pszichológiai folyamat magyarázza mindazokat a visszataszító látványokat is, melyeket a nők kis töredéke nyújtott a háború alatt, mikor nőiességükből teljesen kivétközve, rabszolgamódra majmolták a férfivilág gyűlölködésének undorító kifakadásait. Örömmel állapítjuk meg, hogy e téren Magyarországi asszonyai sokkal nemesebben viselkedtek, mint a német, francia és angol asszonyok elvakult kis csoportjai.

De a nők igen nagy része szívében mégis csak együtt érez a szervezett nővilággal, ha a viszonyok és uralkodó felfogások erős szuggesztíója egyelőre hallgatásra készíti is.

Azok az asszonyok azonban, akik a háborús paroxizmus hullámai között is hívek maradtak meggyőződésükhöz és anyai hivatásukhoz, büszkeséggel állapíthatják meg azt a ma már elvitázhatatlan tény, hogy a fiatal és még gyöngé női, internacionale jobban, biztosabban tudott ellenállani a háború pusztító hatásainak, minni a férfiak régi, erős, politikai befolyással is rendelkező nemzetközisége.



## A német nők kenyérkereső munkája a háború alatt.

Írta: JOSEPHINE LEVY-RRTHENAU, BERLIN.

A német iparnak az elmúlt másfél évben megnyilvánult nagy teljesítőképessége nemcsak a vezető emberek érdeme, hanem ép úgy az alkalmazottaké és munkásoké is, akik kitűnő szakszerű képzettségüknek, önálló gondolkodásra és a munka értelmes kivételére neveltségüknek köszönhetőek, hogy képesek voltak gyorsan alkalmazkodni a munka megkívánt új módszereihez és formáihoz.

Ez a jó kiképzésből folyó alkalmazkodóképesség azonban, sajnos! főképp a férfi munkásságnál volt található s ez egyike azon súlyos háborús tanulságoknak, melyeket kell, hogy a nők mélyen szívéükbe véssenek. A számadatok, amelyek mindenkor a tények élénk magyarázói és megbízható fokmérői, a háborús hónapokban ismételtlen kimutatták, hogy a német bitoradalom minden részében nagyobb volt és tovább tartott a nők munkanélkülisége a férfiakénál; még akkor is, mikor a férfiak egyre számosabb behívása következtében sok helyütt hiányok keletkeztek, s ebeket nem lehetett a munkanélküli nőkkel pótolni.

A munkanélküliség első nagy áradata legelőször azokat sodorta magával, akik bármely foglalkozási ágban mint tanulatlan munkások dolgoztak. De nemcsak azok vesztették el kenyérüket, akik a szó tulajdonképpen, Németországban használatos értelmében «tanulatlan gyárimunkát» végeztek, hanem; mindazok a csak félig tanult munkások, akik a kereskedelem, ipar, nevelés, tanítás, művészet és iparművészet terén elégtelen szakismeretük és hiányos előkészültségük miatt nem juthattak a legalsóbb fokú munkánál feljebb. Mind ezeket elbocsátották, mivel valamennyi munkaadó jól tudta, hogy az efajta erők bármikor könnyen pótolhatók; csupán az igazán értékesek és hasznavehetőek tartották meg alkalmazásukat, bár sok esetben csak leszállított munkabér, illetve fizetés mellett.

Midőn tehát az ipari átalakulás kezdetén munkakeresőket kerestek, a munkapiacon főleg olyan nők voltak találhatóak, akik addigi pályájukon sem működtek különösebb eredménnyel; ezek nagy része csak igen nehezen tudtak a tőlük kívánt új munkához alkalmazkodni. Olyan munkásnők, akik hónapokon vagy esetleg éveken keresztül csak gomblyukákat varrtak, nehéznek találták a gombfelvarrást, ami pedig valóságban sokkal egyszerűbb munka; gépvarrónők pedig, akik hozzászoktak a végtelenül hosszú varrásokhoz, meg voltak akadva, mikor bizonyos egyenruha-darabok készítésénél (sisakon, hátzásokon stb.) kézivarrást kellett végezniök.

De más téren is támadtak ilyen nehézségek. Az iparművészetben félig képzett nők, kellő szakképzettséggel és bizonyítvánnyal nem rendelkező házitánító-nők sem tudtak munkát találni.

Ellenben észlelhető volt, hogy az egészen fiatal leányok, akiknek meg volt a kellő szakképzettségük, elég hamar beleszoktak másfajta munkába. Ezt különösen a kereskedelmi alkalmazottaknál lehetett megfigyelni, akik főleg a kiviteli kereskedelemben beállított pangás következtében állásukat veszítették, azonban legnagyobbbrészt új munkakörükben is igen rövidesen otthon érezték magukat.

A háborús tapasztalatok alapján ma még nagy

általánosságban állíthatjuk, hogy a legjobb szakképzettségű és legalaposabban iskolázott nők váltak be valamennyi pályán legjobban és boldogultak legkönnyebben a háború alatt; a mellett, hogy saját magukat fentartották, egyúttal a köznek is hasznára voltak értékes, alkotó munkájukkal.

Mindez nemcsak azokról a nőkről áll, akik szorosan vett kenyérkereső munkásságot folytattak, hanem vonatkozik azokra a feleségekre és leányokra is, akik csak kisegítők gyanánt vettek részt hadbavonult férjeik és apáik munkájában. Hogy Németországban ma a gazdasági élet tűrhetően egyenletes és nyugodt mederben folyik tovább, hogy nevezetesen azok a kis kereskedelmi és ipari üzemek, melyekben többnyire nemcsak a tulajdonos, a kereskedő vagy mesterember hiányzik, hanem a segédszemélyzet is, továbbra is fennállhatnak, az nagyrészt a nőknek köszönhető, akik tetterőser; álltak munkába. A háború alatt a hadsegélyző szervezetek kétféle női típussal ismerkedtek meg. Egyik az önálló nő, aki férjhezmenetele előtt vagy után valamilyen hivatást gyakorolt, férjének hü segítőtársa volt, az adást-vévést érti, az adóív, bérletnyugta, bankhitel, takarékpénztár, életbiztosítás és százele egyéb dologban tájékozott; csak ritkán szorul idegen segítségre. Ennek ellentéte a gyámoltalan nő, aki sem leány, sem asszony korában nem dolgozott, fiatal korában csak kelletlenül teljesítette apró kötelességeit, asszony korában pedig lehetőleg távol tartotta magát férje ügyeitől és sok esetben még gyermekei nevelését sem látta el kellően. Ezek a nők tulajdonképpen semmilyen munka elvégzésére nem képesek, mert éppen olyan kevésbé szokták meg, hogy engedelmeskedjenek és magukat alárendeljék, mint amennyire képtelenek volnának arra, hogy másoknak parancsoljanak és önállóan intézkedjenek; még a mindennapi életben előforduló dolgokban sem járatosak, a megszokott férfitámasz hiányában elveszítettnek érzik magukat és mások segítségére vannak utalva.

Akinek valaha volt alkalmá az efajta nők bizonytalan, tétovázó viselkedését megfigyelni, az bizonyára meggyőződött híve lesz annak a követelésnek, hogy minden leányt, tekintet nélkül arra, hogy milyen társadalmi osztályhoz tartozik, fiatal korában egy meghatározott, biztos célt szolgáló kiképzésben kell részesíteni; kell, hogy minden nő birtokában legyen annak az egyetlen biztos és el nem veszíthető tőkének, melyet a valamely téren szerzett alapos tudás nyújt. Még ha képzettségüket nem is érvényesíthetik gyakorlatilag későbbi életükben, az éppenséggel nem baj, mert nagyobb műveltség és szaktudás mindenképpen értéket képvisel. Mindenesetre jobb, ha ez a becses tudás feleslegesen van meg, mint ha szükség esetén nélkülözni kell.

Nem is annyira az elsajátított tudás maga az, ami az egész későbbi életre nézve fontos, hanem a rendszeres munkásságra, pontosságra, lelkiismeretességre, rendszeretetre és szorgalomra nevelődés. Az a sok nő, aki ma Németországban mint kalauz, liftkezelő, levélhordó, gyári munkás dolgozik, néhány hét előtt talán mosolygott volna azon a gondolaton, hogy ő ilyesmivel foglalkozhatnék és ha most megfigyeljük, milyen ügyesen, pontosan, megbízhatóan és mennyi körültekintéssel végzik kötelességüket, úgy szinte biztosra vehetjük, hogy azok a legkiválóbbak közöttük, akik fiatal koruk óta hivatásos munkát végeztek és megbízhatóságukra mindég büszkéek is voltak.

Ezeknek a nőknek egy része a háború befejeztével

vissza fog térni otthonába és a munka javarészét az egészségesen hazatért férfira fogja hárítani; ekkor érezni fogják, hogy munkájuk áldásos volt; férjük és gyermekeik büszkén tekinthetnek majd a feleségre és anyára, ki a nehéz időkben saját munkájával tartotta fenn a családi otthont.

Ellenben nagyon sok nő lesz kénytelen a háború után is folytatni a kenyérkereső munkát oly családokban, ahol a családfentartó életét veszítette és a háborúban, vagy ahol félig munkaképes nyomorék gyanánt fog hazatérni. Vájjon ezek a nők meg fognak-e maradhatni a háború tartama alatt ideiglenesen betöltött állásaikban, vagy jutnak-s majd másmilyen munkához, az ma még nem állapítható meg. Igen sajnálatos volna, ha a két nem a munkáért folytatott küzdelemben szembe kerülne egymással. Németország és a vele szövetséges országok a háború után hatalmas fellendülésre és a háború ütötte sebek minél gyorsabb begyógyítására fognak törekedni; ehhez szükségesek mindazok a munkaerők, akik nemzetgazdaságilag értékes munkát tudnak végezni, férfiak és nők egyaránt. Számos olyan munkát, amelyet eddig kizárólag férfimunkának tartottak, a háború alatt a nők végeztek el, sokszor jobban is, mint a férfiak. Ezek után az a fontos feladat hárul a társadalomra, hogy minden, az iskolából kikerülő egyént további szakszerű kiképzésben részesítsen; ennél figyelembe kell venni az illető személyes képességeit, az ország szükségleteit és a helyi viszonyokat. Kell, hogy ez a továbbképzés oda vezessen, hogy minden ember képes legyen életviszonyaihoz mérten bármilyen körülmények között helyét megállani. A háború megtanított bennünket arra, hogy az egész ország jólétének szempontjából mily nagyfontosságú a nemzet minden egyes tagjának lelkiismeretes és szakszerű munkája.

Fordította *Weiszberger Anikó*.

## Propaganda-út Erdély néhány falujában,

Mellerné Miskolczy Eugénia előadásai.

A székelyudvarhelyi előadást Bakócziné Kilyéni Erzsébet polg. leányisk. Igazgatónővel együtt készítettük elő.

Miután a Feministák Egyesülete arra törekszik, hogy a társadalom minden rétegében terjessze az eszmét, a város minden lakóját osztálykülömbőség nélkül meghívtuk az előadásra. Az előző nap estjén ismerkedési összejövetelt és általános feminista kérdésekről vitaestét tartottunk, amelyre külön meghívókat küldtünk szét. Bakócziné személyesen is felhívta ismerőseinek figyelmét mindkét napi programra.

A falvakban tartott előadások előkészítése mindenütt röpképes szétosztásával és a templomban, templomozás után kihirdetéssel történt. Nagy segítségemre voltak férjem és karsársai, akik máskor is a népnek haladásán munkálva, most szívesen segédkeztek a rendezésben. Névszerint Péter Sándor városfalvi, Zsigmond József jánosfalvi, Ebért András székelyderzsi unitárius lelkészek, Bartalis Márton városfalvi tanító és özv. Demeter Dénesné, egyesületünk tagja.

Udvarhelyi vitaesténkre szépszámu intelligens közönség gyűlt össze és hogy a feminista kérdéseknek ilyen megvitatása mennyivel közelebb hozza az eszméhez a hallgatót és a vitában résztvevőket, azt a jelenlevők mind érezték, amidőn Mellerné köré csoportosulva, hallgatták szavait.

Mellerné Miskolczy Eugénia tagtársunk, mestere egy ilyen vitatkozás vezetésének. Érvelései nyomán a nők egyenjogúsítását ellenzők mind kifogytak ellenvetéseikből és aggodalmaikból; kénytelenek voltak elismerni egyenjogúsításunk szükségét és nagy fontosságát!

A békebizottsági előadást óriási érdeklődés mellett, zsúfolt ház előtt tartottuk meg a székelyudvarhelyi vármegye-ház nagytermében. Mellemé lelkes előadásban beszélt a békebizottság munkaprogramjáról, a Schwimmer Róza kezdeményezésére megindult nemzetközi békemozgalomról, amelyet óriási akaraterővel és kitartással folytat minden országbeli lelkes asszonytársaival. Elmondta, hogy most háború, alatt munkásságuk folytán ült össze Hágában a nemzetközi nőkongresszus annak megbeszélésére, hogy mit tehetnének a háború befejezésének siettetésére. Felolvasta a határozatokat, melyet hoztak és amelyek legfőbb célja, hogy jövőben többé háború ne fordulhasson elő. Megmagyarázta a nemzetközi nőbizottságnak két alapelvét, mely szerint a gondolkodó nők többé nem akarják, hogy róluk, az ők fiaikról nélkülük határozzanak és ezért kell a nőknek legelőször is a választójog, mellyel beleszólásuk van az ország ügyeinek intézésébe! Végezetül felhívta a nagyközönséget a bizottságba való belépésre; különösen azok léptek be, akik az előző napi vitaestén résztvettek és így a feminista eszmék részletesebb fejtegetését hallották. Még Ürmösi József unitárius lelkész beszélt pár szóban a világbéke eszméjéről; megemlítette, hogy példaként látja mindig maga előtt Giesswein Sándor pápai prelátust, ki e rettenetes háború alatt is mindig a világbéke eszméjének rendíthetetlen apostola volt.

Békebizottsági előadást tartott még Mellemé Városfalva községben egy szomszéd község, Jánosfalva közönségének részvételével; Homoródszentpálon 2 szomszéd község, Recsenyéd és Homoródszentpéter lakosainak részvételeivel. E községben előadás után vitaestét is tartottunk, az udvarhelyihez hasonló eredménnyel; Karácsonyfalván, Oklándon, Székelyderzsbén; mindenütt óriási érdeklődést és együttérzést keltett, melynek látható megnyilatkozásaként 400-nál több tag iratkozott be bizottságunkba. Az együttérzés megható példája játszódott le a legutóbbi községben, amikor egy székely bácsika, a képviselőházban lefolyt beszélgetések mintájára folyton zavarta az előadást; a székely asszonyok nyíltan kikeltek ellene és megvédelmezték előadónőnk, ki figyelmeztette a bácsikát, hogy ami a képviselőházban teiténik, az nem mind követésre méltó jó példa. Bár az ország minden részében akadnának jóbarátaink, akik hasonló előadások előkészítését vállalják, hogy e nagyfontosságú eszméket mindenki megismerhesse.

*Ürmösi Józsefné*

Egyetemi  
és felsőbb iskolai hallgatókat rövid idő alatt  
**jegyzetek könnyebb készítéséhez**  
szükséges gyorsírára alaposan igen jutányosan  
megtanít okl. gyorsírás tanítónő.

Cím:  
**Crauss Sári, Budapest V., Falk Miksa-u 15. III. 15.**

**Szerzett már  
az újévben  
új előfizetőt?**

# A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!

*Ne mulasszunk el egyetlen alkalmat sem arra, hogy eszméinknek új híveket, egyesületünknek új tagokat, lapunknak új előfizetőket gyűjtsünk.*

*Februári munkaterv.*

Vasárnap, február 6-án d. u. 5 órakor a régi képviselőházban: *nagygyűlés a venereás betegségek elleni védekezés tárgyában.*

Hétfőn, 14-én este 6 órakor egyesületünkben *Hoffmann Vilma* elhalasztott előadása; *Maria Montessori* nevelési módszeréről.

Szerdán, február 16-án délután fél 6 órakor egyesületünkben; *Anya-és gyermekvédelmi bizottságunk ülése.*

Csütörtökön, február 10-én és 24-én: *vita-értekezletek a gyakorlati politika kérdéseiről. Vidéki tagtársaink törekedjenek előadások rendezésével terjeszteni eszméinket.*

## EGYLETEK.

### A háborús anya- és gyermekvédelem Nagybecskereken.

Szirmay Oszkárénak 1915. január 25-én a vármegye-házán tartott érdekes előadása végeztével megalakult az Anya- és Gyermekvédő Bizottság. Ez célul tűzte ki, hogy azokat a családokat segítse, amelyeknek több a gyermekük, úgy, hogy nem tudnak megélni. A kisebb gyermekek részéi e tejszegélyt, a betegek részére orvosságot, a tudatlannak, gyámoltalanok részére tanácsot, útbaigazítást, a ieászorulóknak részére esetleges pénzségélyt, a lebetegedő asszonyok részére kelengyét adni: ez volt nagyjában a program.

E feladatot a bizottság várakozáson felül töltötte be. 1915. február 1-én kezdte meg működését. Előzőleg gyűjtőíveket bocsátott ki, melyek eredménye már február folyamán több mint 700 korona volt. Március havában gr. Csekonkr Endre napi 20 liter tejet, egy-egy család napi 1-2 litert adott egyes szegény családoknak; a vöröskereszt-kórház pedig napi 11 liter tejet engedett át kedvezményes áron. A tavasz és nyár folyamán az asszonyokat munka keresésére kellett utalni, a segélyezés sokkal kisebb arányokat öltött. A helybeli ezredparancsnokság július elején a katonazenét egy nagyobbszabású hangverseny céljaira rendelkezésre bocsátotta. Ez a bizottság pénztárát 700 koronával gyarapította. Ősz felé a nyomor ismét nagyobb lett, a segélyre szoruló asszonyok, gyermekek száma ismét megnövekedett. Ekkor dr. Dellimanic Lajosné ömértósága közbenjárására Jankó Ágoston alispán, udv. tanácsos a Szabad Lyceum keretében előadást tartott a bizottság javára, mely ismét 430 koronát hozott.

Így most már akadálytalanul felelhet meg a bizottság a maga elé tűzött feladatnak.

A bizottság más téren is működött: ahol lehetett, munkát szerzett, tanácsokat adott, kieszközölte az államsegélyeket, gyermekeket helyezett el menhelybe, árvaházba, kórházba; felruházta a reászorulókat, gyógyszerrel látott a betegeknek, tápliszta a kis gyermekeknek, eljárt árva- és egyéb ügyekben, kelengyét szerzett csecsemőknek, dajkát

szerzett az egyesület pénzén oly gyermeknek, kit nem lehetett mesterségesen táplálni; egyes esetekben gondoskodott be nem iskolázottak beiskolázásáról.

Lelkes ügyvezetőnk, Freundné úrnő hosszabb ideje súlyos beteg és működését nagy fájdalomkra és a bizottsági munka nagy kárára nélkülözniük kell.

A város szegény gyermekes családok támogatására indult akciója intézésére fölkérte a bizottságot s a maga részéről havi segélylyel támogatja.

Végül a Stefánia-szövetség fölhívására a bizottság elhatározta, hogy belép a szövetségbe.

### A Feministák Egyesületéhez érkezett adományok:

Geszty Rezsőné 40 K., özv. Glücklich Ignácné 16 K., Alantler Rezső 2 K., Mellemé Miskolczy Eugénia 50 K., N. N. (Az Est útján anyavédelemre) 5 K., dr. Salamonné (anyavédelemre) 10 K., Steiner Mihályné 10 K., Szilágyi Ibolya (anyavédelemre) 10 K., eddigi kimutatásunk 46943.44, összesen 47.086.44 K.

### Az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottsága javára:

Nagyvárad Feministák Egyesülete 100 K., Nyíregyházi Feministák Egyesülete 694 K., Zipernovszky Károly és neje 200 K. összesen 994 K.

## A

### Feministák Egyesületének munkaközvetítő irodájában elhelyezést nyert január hóban

2 elektrotechnikai munkásnő  
52 gyári munkásnő  
8 gyermekek mellé, társaikodónő  
51 háztartási munkásnő  
1 napszámosnő  
32 varrónő  
6 vegyes foglalkozás.

Összesen 152